

MOSRIIL

TIDSSKRIFT FOR MUSIKPOLITIK * KRITISKE MUSIKSTUDIER * KRITISK MUSIKPÆDAGOGIK

NR.
19

1982

5. ÅRG. - 1982 - NR. 19 . LØSSALG: KR. 30 . ABONNEMENT (5. ÅRG.: NR. 18 + 4 TEMANUMRE À 48 S.: KR. 120

Indhold

Karin Sivertsen	Leder	3
Desiderius Mosonyi	Musikkens irrationale grundlag	5
Jørn T. Andresen	Magazinet Staccato - 80'ernes musikblad?	20
Lars Ole Bonde	Historier om Musikhuset i Århus	27
Sven Fenger	Historien om et korværk - interview med Christian Alvad	29
Jens Henrik Koudal	Fra Skagen til Tønder - om landets to største folkemusikfestivaler	32
Poul Martin Bonde	Sansernes modtagelighed - tre dage til Roskilde festival	37
Per Drud Nielsen	Når ørerne falder af	40

Anmeldelser

Peter Ingemann	Beat på dansk	43
Jens Henrik Koudal	Hvem er Evald Tang Kristensen?	44
	Joan Rockwell: Evald Tang Kristensen. A lifelong adventure in folklore.	

Bogliste

.....	47
-------	----

Redaktion

Henrik Adler, Lars Ole Bonde, Sven Fenger, Hanne Tofte Jespersen, Arne Kjær, Jens Henrik Koudal, Lars Nielsen, Karin Sivertsen (ansvarshavende for dette nr.)

Redaktionens adresser

Modspil c/o PubliMus, Musikvidenskabeligt Institut, Universitetsparken 220, 8000 Århus C.
Modspil c/o Musikvidenskabeligt Institut, Klerkegade 2, 1308 København K.

Administration

Kroghs Skolehåndbog, 7100 Vejle. Telefon 05-82 39 00.

Tryk

Jørn Thomsen Offset, Kolding.

Adresseændring og abonnement

meddeles til Kroghs Skolehåndbog.

Musik og drift – eller lysten til at udtrykke sig

MODSPIL bringer i dette nummer en oversættelse af en af de første, hvis ikke den første større artikel, der forbinder den psykoanalytiske teori med musik. Her bestemmes musik ud fra dens grundparametre rytme, melodi, harmoni og form som driftøkonomisk udtryk, altså som udladning af indre kropslige spændinger i akustisk form.

Lige siden oldtiden har filosoffer og kunstelskere forsøgt at bestemme musikkens egenart. Quid est musica – hvad er musik? Spørgsmålet diskuteres i musikfilosofiske afhandlinger i alle faser af den europæiske historie, men står i realiteten ubesvaret den dag idag, ihvertfald hvis man forlanger en entydig definition.

Når musikkens gåde har optaget sindene så intenst (til forskel fra beskæftigelsen med andre kunstformer; der stilles ikke på samme måde spørgsmål om maleriets eller skulpturens gåde) hænger det formentlig sammen med musikkens imaterielle karakter. Det flygtige, uhåndgribelige forstyrrer rationaliteten i en overvejende materielt orienteret kultur. Til tider har musik været så fornærmende for den sunde fornuft, at den er blevet udskilt som et overjordisk, mystisk fænomen. Fra operalitteraturen kendes dette mystiske musikbegreb, f.eks. i de forskellige udformninger af Orfeusmyten, men også i Mozarts »Tryllefløjten« tillægges musikken overnaturlige evner, fløjtespillet sikrer det unge par på vandringen gennem individuationsprocessens farer. En mytisk variant tillægger musikken uimodståelig seksuel tiltrækningskraft. Vi ser det i sirenernes sang i Odysseusmyten.

Musik brugt som rationelt medium kender vi omvendt i sammenhænge, hvor den virker som signal, militære signalfunktioner og jagthorn, men også ved ceremoniel brug af musik.

Historisk kan vi altså se musik brugt som medium for såvel irrationelle som rationelle budskaber.

De vestlige kulturers udviklingshistorie er set i en global sammenhæng materielt og rationelt orienteret. En øget beherskelse af den **ydre** natur gennem tekniske landvindinger har

været målestok i udviklingsbegrebet. Kunstarnes udviklingshistorie indgår også i dette mønster, den tekniske udvikling inden for de forskellige kunstarter, forstået både som kunstnernes egen perfektionering og raffineringen af materialer og materialebehandling, har udgjort en vigtig dimension i kunstens udviklingshistorie. Også i musikkens historie ses dette. Den tekniske beherskelse af instrumenter, herunder den

menneskelige stemme og instrumentfremstilling, og arbejdet med musik forstået som materiale – altså komposition indgår som bekendt som væsentlige emner i den europæiske musik-historie.

En side ved musikken som beherskelsesdimensionen ikke beskæftiger sig med, er musikkens evne til at fremkalde lyst. Altså ikke kontemplation, men **lyst** eller lystens modstykke **angst** eller i sublimerede varianter: glæde, munterhed, ro og sorg, smerte, vrede.

Nogle elementære spørgsmål kan vise, hvor svært det er at besvare hvad der er musikkens funktion set ud fra grundlæggende menneskelige udtryk som de nævnte. Hvorfor får en masse mennesker tårer i øjnene, når de hører Hallelujakoret fra Händels Messias? Hvorfor synger vi alle af karsken bælg, når vi bliver berusede? Hvorfor kommer tusinder af unge i ekstase ved rockkoncerter? Hvorfor giver det nogle vældige gip i hjertet, når man hører en dødsyng slager, der var det største hit, da man var 15? Hvorfor virker baggrundsmusik beroligende på nogle mennesker, mens andre netop bliver distraherede og urolige af den? Og hvorfor, og det er det afgørende spørgsmål, er disse oplevelser ikke fælles for alle? Hvis det var karakteristiske egenskaber ved de enkelte musikstykker, der udløste reaktionerne, ville alle være underlagt denne virkning.

Den empiriske musiksociologi har taget sådanne spørgsmål

op og har vurderet musikalsk adfærd i forhold til samfundsmæssige interaktionsformer iøvrigt. Musikalsk adfærd både som udover og lytter sættes i denne forståelsesform ind i et mønster af generelle adfærdsformer, musikken ses i forhold til de institutioner, den indgår i.

Den empiriske musiksociologis individbegreb er overpersonligt. Den beskæftiger sig med store grupper af mennesker, hvis adfærd generaliseres f.eks. gennem social stratifikation. Hensigten er at se generelle mønstre i musikforbruget eller musikudøvelsen i samfundsmæssigt perspektiv. Men hvor musiksociologien opererer med en teoretisk model, i hvilken mennesket forstås som individ i **SAMFUNDET**, arbejder psykoanalysen ud fra en model, hvor vægten i den toledede størrelse lægges omvendt, altså **INDIVIDDET** i samfundet. Skulle man derfor ud fra en psykoanalytisk begrebsramme besvare spørgsmålet: Hvad er musik?, ville svaret lyde noget i retning af: musik er en menneskelig ytringsform, der udspringer fra de dybere irrationelle (altså primært driftsstyrede) lag i individet. Musik bliver således **følelsesytringer** udtrykt i et formsprog, der er præget af de historiske og samfundsmæssige betingelser individet lever under. Primært udspringer musikalsk udfoldelse af følelsesmæssige impulser og bliver først sekundært formet gennem sociale betingelser. Derved forbindes musik tæt til lystprincippet.

Karin Sivertsen